

Perleres,

DONES DE LA INDÚSTRIA
DE LA PERLA A MALLORCA

Sensibilització

**Mallorca
té nom
de dona**

100

95

75

25

5

0

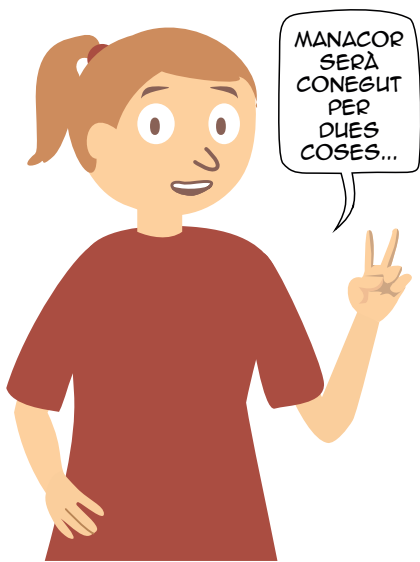
Edita : Consell de Mallorca
Direcció Insular d'Igualtat i Diversitat
Departament de Presidència.
Assessorament Lingüístic: Servei de Normalització Lingüística
del Consell de Mallorca
Dibuixos i guió : Eva Barceló Marqués
Guió i assessorament històric: Barbara Duran
Imprimeix : Producciones MIC, S.L.
DL PM: 1566-2019

A FINALS DEL SEGLE XIX MANACOR ESTAVA A LA MISÈRIA. GRÀCIES A UNA INDÚSTRIA NOVA COMENÇAREN A TREURE EL CAP.

HOLA!
SOM NA TIANA ANDREU
I VAIG NÈIXER L'ANY 1908.

A MANACOR!
UN POBLE
DEL LLEVANT
DE MALLORCA.

MANACOR
SERÀ
CONEGUT
PER
DUES
COSES...

LA FIGURA DE
MOSSÈN ALCOVER...

ESCRIURE RONDALLES
MALLORQUINES...

PERÒ TAMBÉ PER LA FÀBRICA
DE LES PERLES.

COLLAR
DE PERLES
ARTIFICIALS

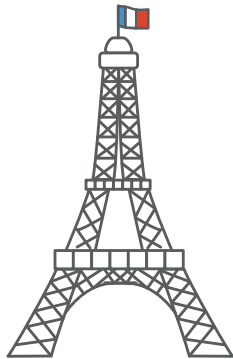
TOT COMENÇÀ AMB
UNA FAMÍLIA MOLT RICA...

ELS HEUSCH
EREN UNA FAMÍLIA
D'AQUISERÀ (ALEMANYA).
EREN EMPRESARIS I
JA TENIEN UNA FÀBRICA
A PARÍS I A BARCELONA.

TENC
UNA
BONA
IDEA!

EL 1895, A PARÍS,
EDUARD HEUSCH
PATENTÀ PER PRIMERA
VEGADA AL MÓN UN SISTEMA
PER CREAR PERLES.

POC DESPRÉS,
L'AJUNTAMENT DE MANACOR
ATORGÀ LA L·LICÈNCIA PER A
LA NOSTRA FÀBRICA.
ERA L'ANY 1902.

S'ELEGI M·NACOR
PER DOS MOTIUS:
TENIA FERROCARRIL
I UNA FÀBRICA D'ELECTRICITAT.

LES NINES NO ANAVEN A L'ESCOLA, SOLAMENT ACUDIEN UN PARELL D'ANYS A CA SES MONGES PER TAL D'APRENDRE A COSIR.

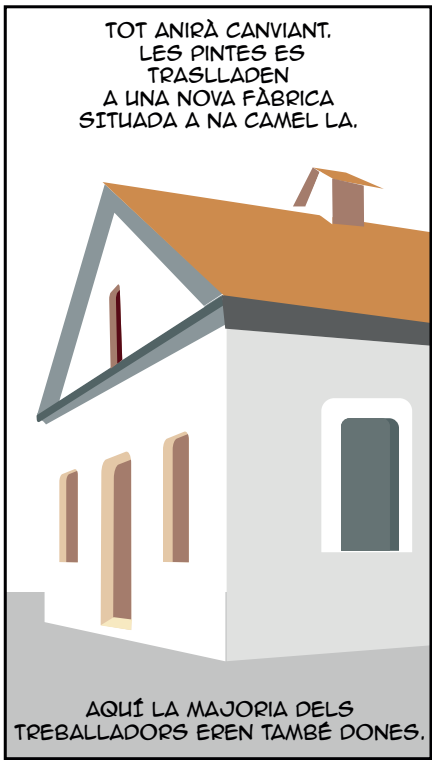
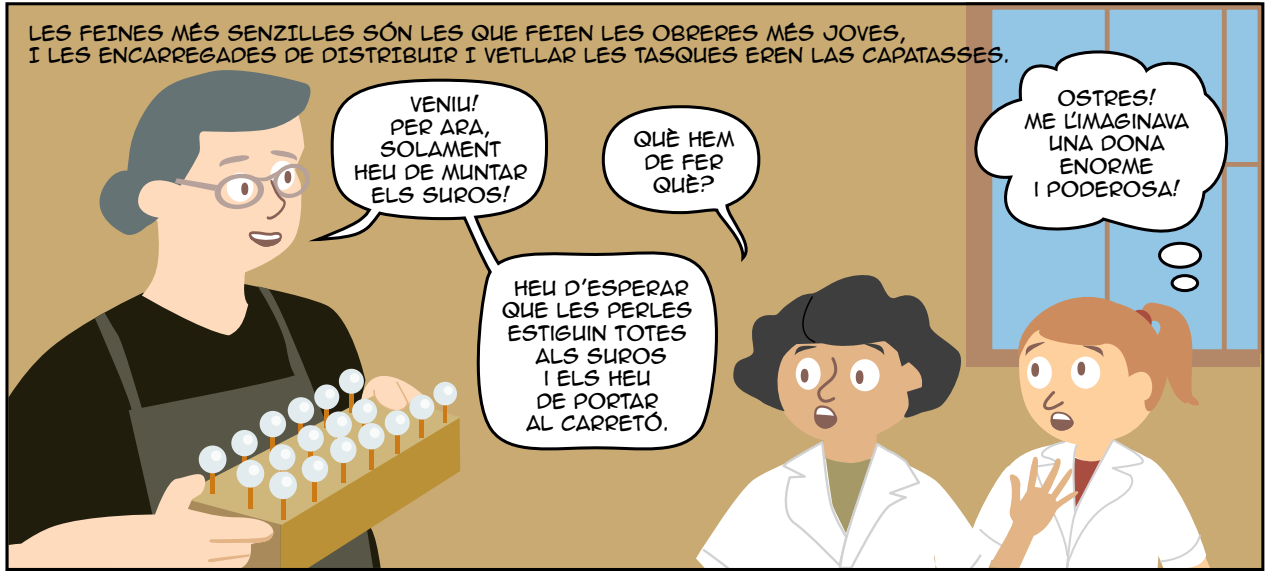
L'ANY 1919, QUAN NA TIANA TENIA 11 ANYS, UNA CAPATASSA VA DIR ALS SEUS PARES QUE PODIA ANAR A LA FÀBRICA I GUANYARIA UN PETIT SOLI.

HI FEIEN FEINA MÉS NINES I TAMBÉ LA SEVA AMIGA NA CATALINA JUAN.

AL PRINCIPI, A LA FÀBRICA DE MANACOR, NOMÉS ES FEIA UNA PART DE LA PERLA I S'ACABAVA A FRANÇA. PERÒ DESPRÉS JA ES FARÀ TOT EL PROCÉS AQUÍ.

A LA CASA THERMOZ, A NA CAMEL LA, ES FEIEN PINTES DE TOT TIPUS FINS I TOT PER ANAR A NOCES.

AL PRINCIPÍ LES PERLES ARTIFICIALS ES FEIEN DE VIDRE BUFAT, AMB UN NUCLI BUIT QUE S'OMPLIA.

A PARTIR DE 1920 ELS NUCLIS DE LES PERLES SERAN DE VIDRE MASSÍS, LA QUAL COSA MILLORA LA QUALITAT DEL PRODUCTE.

LA FAMÍLIA HEUSCH TENIA ALTRES FÀBRQUES A FRANÇA I ALGUNES OBRERES VINGUEREN PER ENSENYAR COM ES FEIA LA FEINA.

VOILÀ!

SEGUR QUE EM CREMARÉ!

DESPRÉS DE LA I GUERRA MUNDIAL TOT S'HAVIA ENCARIT MOLT!

PER AIXÒ MOLTES DONES VAN PARTICIPAR DEL "SAQUEIÓ"!

SOM JO QUI ALIMENTA I VESTEIX A LA FAMÍLIA PERÒ TOT ÉS MASSA CAR.

VA SER AL 1920, DIES DESPRÉS D'UN MÍTING SOCIALISTA, QUAN VAN SAQUEJAR ALGUNES TENDES DEL CENTRE.

PEGUEM FOC A SA BASSA!

DE 65 ENCAUSATS, 42 EREN DONES I HI HAVIA 15 PERLERES! VA SER UN MOTÍ GAIREBÉ FEMENÍ!

UNA DÈCADA DESPRÉS, DES DE 1931 FINS AL 1934, VA EXISTIR UN SINDICAT FEMENÍ "LA PERLA I LA LABOR" AFAVORIT PER LA REPÚBLICA.

AQUEST 1933 HEM INSCRIT "LA PERLA Y LA LABOR" A LA AGRUPACIÓN DE SOCIEDADES OBRERAS

ARA HEM DE TRIAR UNA DELEGADA.

JO VOTARÉ PER MAGDALENA MARTÍ RIERA!

JO TAMBÉ!

SÉ QUE A LA SOCIEDAD TAMBÉ HI HA CORDADORES I JORNALERES.

JO TAMBÉ!

QUAN L'ANY 1936
COMENÇA LA GUERRA CIVIL,
IEPISA INDÚSTRIA
ESPAÑOLA DE PERLAS
DE IMITACIÓN S.A:
SE SEPARA
DE BARCELONA,
(ZONA REPUBLICANA),
DEFINITIVAMENT,
I MANACOR
ES CONVERTEIX
EN LA SEU CENTRAL.

DURANT LA GUERRA
ES REDUEIX LA PLANTILLA.
DE GAIREBÉ 800 PERSONES
A NOMÉS 500.

L'ANY 1937 MOR
EL FUNDADOR
EDUARD HEUSCH
A BORDIGHERA (ITÀLIA).

EL PRIMER PAS PER FER PERLES ERA CREAR EL NUCLI.

SEGONS LA SEVA HABILITAT HI HAVIA PERLERES DE 3' , 2' I 1'.

AMB UN BUFADOR DE GAS ES FONEN BARRETES DE VIDRE FORMANT PERLETES QUE SÓN DIPOSITADES SOBRE UN FILET DE COURE.

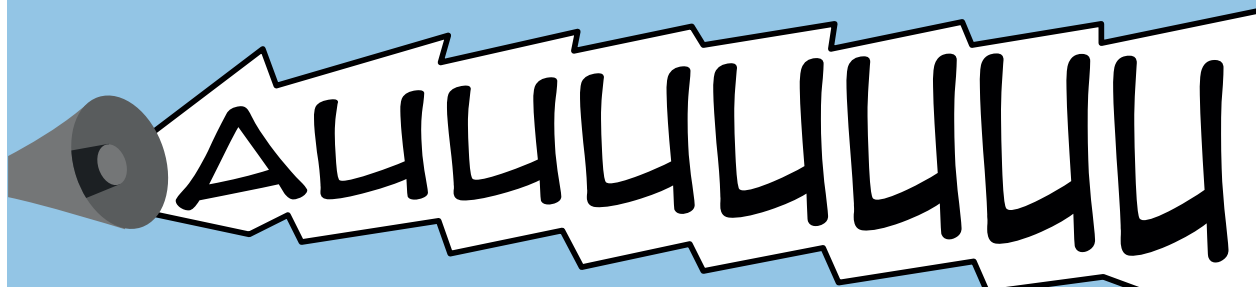

A "LA CAIXA" NO SOLS HI HAVIA EL BANC.

HE ANAT AL DISPENSARI DE "LA CAIXA" I M'HAN CURAT UNA CREMADA.

L' HORARI DE LES TREBALLADORES ESTAVA MARCAT PER LA SIRENA. TOT EL POBLE SABIA QUAN LES DONES ENTRAVEN I SORTIEN. FINS I TOT DESDE FORA DE MANACOR!

LES FAMÍLIES SABIEN AIXÍ QUAN ARRIBARIEN A CASA LES MARES, FILLES, DONES... PER PODER DINAR I SOPAR JUNTS.

LES JORNADES EREN DE 9 HORES O MÉS, PERÒ EL SOU MEREIXA EL TREBALL I L'ESFORÇ.

M'HAN PUJAT A PERLERA DE 2' I ARA TENC SOU FIX.

PUC FER 1000 ESFERES CADA DIA D'UNA MIDA DETERMINADA.

ELS NUCLIS PETITS EREN MÉS FÀCILS D'ACONSEGUIR (CENTRE 4 I 7 MM) I RENDIEN MÉS. TOTES LES PERLERES ELS VOLIEN FER.

NA TIANA TÉ UN PRETENDENT, EN NOFRE, QUE TAMBÉ ÉS DE MANACOR. TREBALLA A LA FÀBRICA DE RAJOLES. VE CADA DIA A ESPERAR-LA A LA FÀBRICA.

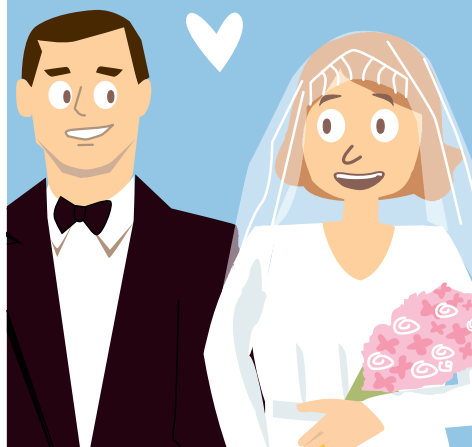
QUÈ TENS? FAS MALA CARA!

AI, NOFRE, AVUI ESTIC CANSADA! FAIG FEINA DES DE LES SET DEL MATÍ, SIS DIES A LA SETMANA!

L'ANY 1940 NA TIANA I EN NOFRE ES CASEN, PERÒ NO TENEN VACANCES. EL MATEIX DIA TIANA JA TORNA A FER FEINA A LA FÀBRICA.

AL 1943 S'OBRE UNA TENDA PETITA VORA LA FÀBRICA, QUE ARRIBARÀ A SER FAMOSA A TOTA L'ILLA.

A FINALS DELS ANYS 40 S'OBRIREN FINS A 13 FÀBRQUES A MANACOR, PERQUÈ DURANT LA SEGONA GUERRA MUNDIAL, MALLORCA ÉS L'ÚNIC LLOC DE TOT EL MÓN ON S'HAN SEGUIU FABRICANT PERLES.

I AL 1948 OBREN UN TALLER BOTIGA A LA PLAÇA WEYLER QUE PASSARÀ DESPRÉS A LA PLAÇA DEL PALAU.

DESPRÉS DE PERLERA DE 3^a I DE 2^a HI HAVIA PERLERES DE 1^a QUE ES DEDICAVEN A LES PERLES AMB FORMES ESPECIALS.

PERLA BARROCA

PERLA DE LLÀGRIMA

PERLA DE BOTÓ

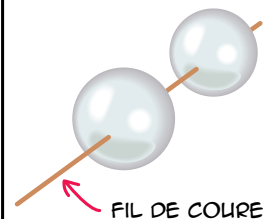
JA FA VINT-I-UN ANYS QUE NA TIANA FA FEINA A LA FÀBRICA.

A PARTIR DE DEMÀ FARÉ FEINA DE PERLERA DE 1^a!

EL MEU SÒU HA PUJAT A 10,80 PESETES CADA DIA. GENS MALAMENT!

DESPRÉS DE FER ELS NUCLIS PER COLLARS, HI HAVIA UNA SECCIÓ ON ES FONIEN AMB ÀCID ELS FILETS DE COURE PER ON PASSARÀ EL FIL DEL COLLAR.

ELS MATINS, DE CAMÍ CAP A LA FÀBRICA, S'APROFITAVA PER BERENAR PA AMB OLI.

CATALINA, MENJA AVIAT! QUE DINS LA FÀBRICA NO PODRÀS.

LES VETLLADES, A MOLTES LLARS MANACORINES, ES PASSAVEN FEINEJANT AMB TASQUES DE PERLERES: NUSOS, ENFILAR...

ELS ANYS DE LA POSTGUERRA SÓN ANYS DIFÍCILS.

AMB L'EMBARÀS EM COSTA MOLT ARRIBAR A LA "PRIMA".

L'ANY 1942 NEIX LA FILLA DE NA TIANA I EN NOFRE, NA MARIA.

ELS FILLS I FILLES DE LES PERLERES HAVIEN D'APRENDRE MOLTES COSES ELLS TOTS SOLS, PERQUÈ LES MARES TREBALLAVEN!

AL 1952 GEZA ZSOLT, UN QUÍMIC HONGARÈS, VA DESCOBRIR UNA NOVA FÒRMULA PER MILLORAR LES PERLES SOLAMENT AMB SUBSTÀNCIES NATURALS.

LA FÒRMULA ENCARA ÉS SECRETA NOMÉS SE SAP QUE FEIA SERVIR ESCATES DE PEIX!

AQUESTA INNOVACIÓ VA FER POSSIBLE EVITAR EL COL·LAPSE DE LA FÀBRICA.

EUREKA!

DESPRÉS DE FABRICAR EL NUCLI ÉS QUAN ES COMENÇA L'APLICACIÓ DE CAPES D'ESSENCIA... FINS A 30 O MÉS! TOT PLEGAT FA QUE AQUESTES PERLES SIGUIN LES MILLORS!

EL CONTROL DE QUALITAT DE LES PERLES ERA FORTÍSSIM. S'ARRIBÀ A UN 40% DE PERLES REBUTJADES PER DEFECTUOSES.

LES MUNTADORES POSAVEN LES PERLES EN UNS QUADRES.

DESPRÉS ES BANYAVEN EN LA SECCIÓ DE COLOR.

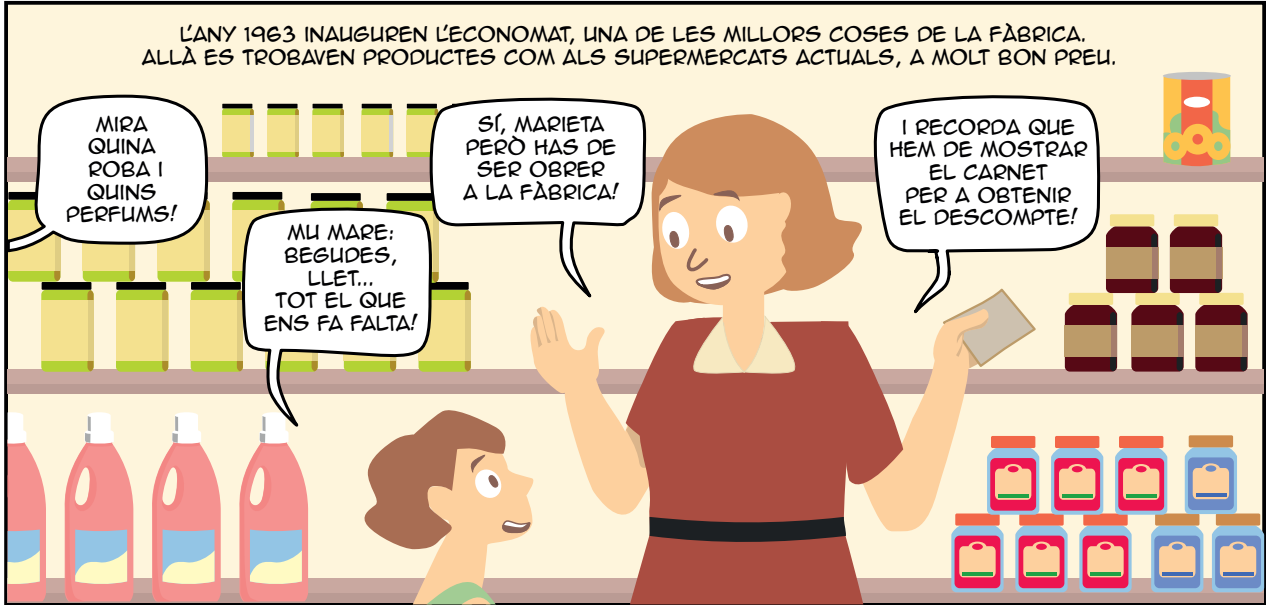
QUAN TENIEN LES DEFINITIVES LES POLIEN, PER DESPRÉS DUR-LAS A ENCASTAR O ENFILAR.

LA TASCA DE "XUTATGE" ERA CONFECCIONAR COLLARS D'UNS 50 CM COMENÇANT AMB PERLES PETITES, PER ANAR AUGMENTANT FINS LA MEITAT I TORNAR A DECREIXER.

A LA SECCIÓ D'ENCASTAR ES POSAVEN LES PERLES EN DIFERENTS SUPORTS PER TAL DE FORMAR ARRACADES O ALTRES JOIES.

TANT ENFILAR COM MUNTAR HO FEIEN MOLTES DONES A DOMICILI!

100
95
75
25
5
0

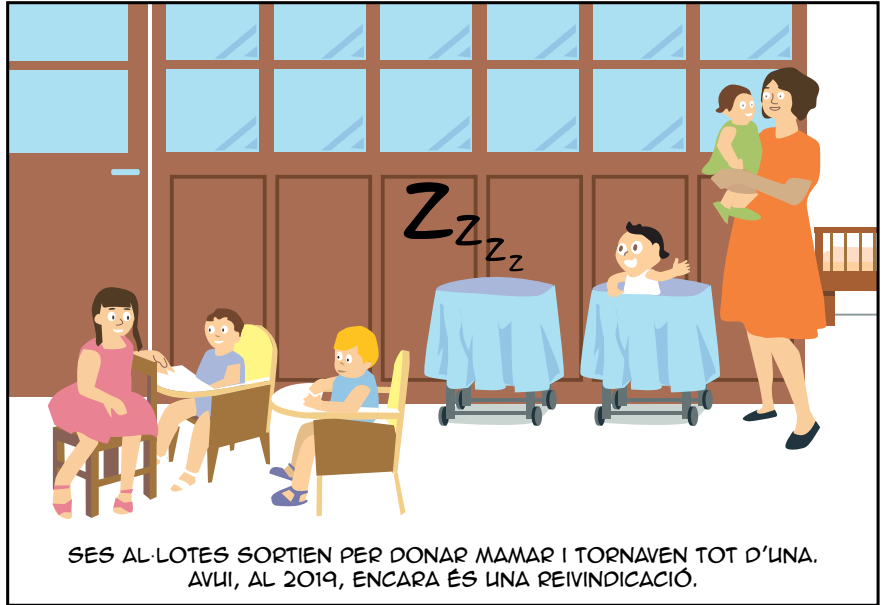

AL 1960 L'EMPRESA VA OBRIR UNA GUARDERIA PER PODER CONCILIAR VIDA FAMILIAR I TREBALL.

JA M'AGRADARIA QUE L'HAGUessin OBERTA QUAN NA MARIETA ERA PETITA

NA TIANA JA TÉ 52 ANYS.

SES AL LOTES SORTIEN PER DONAR MAMAR I TORNAVEN TOT D'UNA. AVUI, AL 2019, ENCARA ÉS UNA REIVINDICACIÓ.

AL GÈNER DE 1963 ES PUBLICA UN DECRET QUE ELIMINA LES DIFERÈNCIES SALARIALS PER QÜESTIÓ DE GÈNERE.

AMB LA NOVA LLEI EL SOU M'HA PUJAT UN 75%!

COM POT SER QUE COBRÀSSIM TAN POC!

DESPRÉS DE MÉS DE 40 ANYS FENT FEINA A LA FÀBRICA!

HI HAVIA LES CAPATASSES, PERÒ ELS ENCARREGATS DE SECCIÓ EREN SEMPRE HOMES.

NA MARIA JA ÉS MAJOR D'EDAT.

MUMARE, EL DINAR ESTÀ A TALLA!

GRÀCIES FILLA, AIXÍ DESCANSARÉ UNA MICA!

I VOLS DIR QUE JA ET CASARÀS?

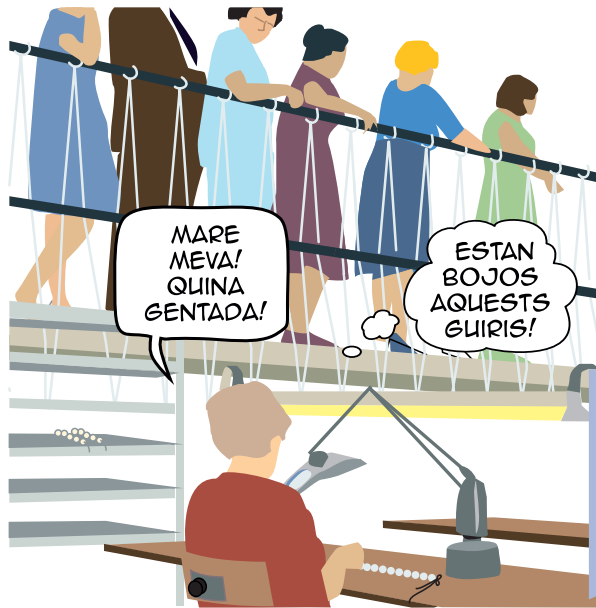
SÍ, PERÒ GUILLEM PREFEREIX QUE NO FACI FEINA!

MARIA, PER SER INDEPENDENT HAS DE FER FEINA!

AL 1966 MINVEN LES EXPORTACIONS PERÒ S'INICIA LA VISITA GUIADA PER LES DEPENDÈNCIES DE PRODUCCIÓ DE PERLES.

ENTRADA
ENTREE
WAY IN

QUI HO ANAVA A DIR!

VA SER TOT UN ÈXIT!

300.000 VISITANTS NOMÉS EL PRIMER ANY.

NA MARIA, LA FILLA DE NA TIANA ES VA CASAR I AL 1963 VA TENIR UNA FILLA, NA BARBARA. SERÀ UNA DONA D'EMPENTA DEL LLEVANT.

AL 1968 APAREIX LA MARCA MAJORICA. ENCARA QUE ELS SOCIS SÓN ELS MATEIXOS!

MAJORICA

1890

ESCOLLIREN EL NOM DE MAJORICA PERQUÈ ÉS DIFERENT DE MAJORQUE I MALLORCA. AIXÍ NINGÚ ES CONFON!

AQUEST ANY A MAJORICA ES PRODUIEN LINES 200.000 PERLES DIÀRIAMENT.

60 MILIONS DE PERLES A L'ANY!

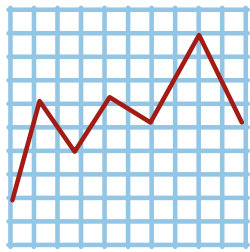
L'ANY 1973 ALBERT HEUSCH INAUGURA UNA NOVA BOTIGA DAVANT LA FÀBRICA, PERÒ LA TENDA DEL PALAU ÉS LA QUE TÉ MÉS GLAMOUR, VISITADA PER MILERS DE TURISTES.

LA FÀBRICA JUBILAVA QUAN TOCAVA I DIGNAMENT, PERÒ TAMBÉ ÉS VERITAT QUE MOLTES DONES SEGUIEN FENT FEINA A CA SEVA

AL LLARG DELS ANYS 70 FINS ALS 90 ES SUCCEEIXEN ÈPOQUES D'EXPANSIÓ AMB ALTRES DE DECLIVI.

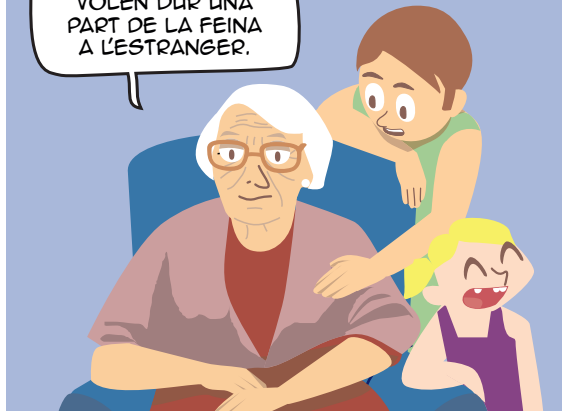

1970

L'ANY 1975 ÉS EL FINAL DE LA NISSAGA FAMILIAR HEUSCH QUE FUNDÀ LA COMPANYIA

NA TIANA I NA CATALINA PASSEN ELS SEUS DARRERS ANYS TRANQUIL LAMENT, A CA SEVA I AMB ELS SEUS FAMILIARS.

ESTIC TRISTA PERQUÈ VOLEN DUR UNA PART DE LA FEINA A L'ESTRANGER.

L'ANY 1984 LA VIDA QUASI CENTENÀRIA DE NA TIANA, S'APAGA A MANACOR, DESPRÉS D'HAVER FET MILIONS DE PERLES MAJORICA.

POC A POC DESAPAREIX LA PRIMERA GENERACIÓ DE PERLERES... PERÒ LA HISTÒRIA ENCARA CONTINUA UN POC MÉS.

AL 2002 LA FÀBRICA JA ÉS CENTENÀRIA. LA NETA DE NA CATALINA, NA MAGDALENA, FA FEINA ARA A LA TENDA I PARLA QUATRE IDIOMES!

TRES GENERACIONS DE DONES HEM FET FEINA PER LA FÀBRICA.

THIS ONE?

WIE VIEL KOSTEN?

MERCI!

AL 2004 HI HA UN EXPEDIENT DE REGULACIÓ LABORAL, MOLTES PERLERES PERDEN LA SEVA FEINA.

LA FÀBRICA SEMBLA QUE VA MALAMENT...

PERDRÉ LA FEINA.

JÀ NO SABEM NI QUI SÓN ELS PROPIETARIS!

L'ANY 2007 EL MUSEU DE MANACOR HI DEDICÀ UNA EXPOSICIÓ.

L'HISTORIADOR SEBASTIÀ SANSÓ DEDICÀ A LES PERLES LA SEVA TESI DOCTORAL.

AQUEST ANY MAJORICA ENCARA FABRICA 25 MILIONS DE PERLES.

2019 SOLAMENT QUEDA LA TENDA A LA CARRETERA DE PALMA.

A LA FÀBRICA DEL POLÍGON. JA QUASI NO QUEDA RES!

AVUI TOT DEPÈN DE LA INDÚSTRIA DEL TURISME. PERÒ HI VA HAVER UN TEMPS ON PERLERES, FUSTERS I LA FABRICACIÓ DE PINTES FORMAVEN UNA INDÚSTRIA VARIADA DE MANACOR.

100
95
75
25
5
0

EL 2008 EL COL·LECTIU DONES DE LLEVANT FOU FUNDAT A MANACOR PER L'ACTIVISTA FEMINISTA ANTÒNIA MATAMALAS.

EN EL SEU PRIMER ACTE PÚBLIC, VA FER UN RECONeixEMENT A LES DONES PERLERES, INAUGURANT UNA ESCULTURA A LA PLAÇA DE LES PERLERES.

ANTÒNIA PASTOR NOGUERA, CATALINA RIERA, CATALINA GARCIA, GREGORIA MARTINEZ FOREN ALGUNES DE LES PERLERES (DELS 79 ALS 87 ANYS) QUE REBEREN L'HOMENATGE.

DESPRES DE MOLTS ANYS, LA TASCA D'AQUESTES DONES (TIANA, CATALINA I MOLTES ALTRES) VA QUEDAR RECONEGUDA.

Us presentam un exemplar nou de la col·lecció «Mallorca té nom de dona», una iniciativa de l'equip de govern anterior del Consell de Mallorca, amb la qual seguim endavant.

Ho feim perquè continua sent imprescindible recordar, homenatjar i reconèixer la contribució de les dones en la societat mallorquina.

Artistes, pageses, empresàries o treballadores quasi invisibles, com les perleres, les protagonistes d'aquest exemplar, que han nascut a Mallorca o a fora, i que tenen en comú que han deixat la seva empremta. Dones de les quals ens hem de sentir orgullosos i orgullosos.

En aquest volum convidam tothom a redescobrir o a conèixer per primera vegada la contribució de les perleres al teixit econòmic de Manacor i de tot Mallorca. Parlem d'un col·lectiu feminitzat, precaritzat i invisibilitzat, que va marcar la vida de moltes famílies durant generacions.

És el nostre deure com a institució pública reconèixer-ne la contribució, fer-ne difusió i fer tot allò que estigui en les nostres mans perquè aquesta aportació no quedi en l'oblit.

Teresa Suárez Genovard
Consellera de Presidència

Perleres,

DONES DE LA INDÚSTRIA DE LA PERLA A MALLORCA

Seguim amb la col·lecció «Mallorca té nom de dona», que es va iniciar la legislatura passada, amb l'objectiu de rescatar de l'oblit les dones i els col·lectius especialment feminitzats de ca nostra.

Sabem que el feminisme és un moviment polític, cultural, social, plural, per l'emancipació de les dones i una teoria que incideix en totes les disciplines de coneixement; en aquest sentit, recuperar la vida de les dones en el si de la història és una tasca imprescindible, i recuperar la memòria de les dones mallorquines, tant individualment com col·lectivament, és urgent, si volem avançar vers una Mallorca feminista i lliure de violències masclistes.

El còmic que teniu a les mans és obra de Bàrbara Duran i d'Eva Barceló, amb la complicitat del Col·lectiu Dones de Llevant de Manacor, artífexs de l'escultura que homenatja les perleres i que trobareu a la plaça del mateix nom, a Manacor; una plaça que s'ha convertit en epicentre de les reivindicacions de les dones de Manacor.

Ja només queda agrair a Nina Parrón Mate, que fou directora insular d'Igualtat, haver impulsat a través d'aquesta publicació el reconeixement de les dones perleres, la seva contribució a la indústria de Manacor i les seves lluites.

Rosa Cursach Salas
Directora insular d'Igualtat i Diversitat

